DOMSTOLENS DOM
av den 3 december 1974*

I mål 33/74

har Centrale Raad van Beroep (nederländsk appellationsdomstol i sociala frågor) till domstolen gett in en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 177 i EEG-fördraget i det mål som pågår vid den nationella domstolen mellan

Johannes Henricus Maria van Binsbergen, montör, bosatt i Beesel (Nederländerna),

och

Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor de Metaalnijverheid (Styrelsen för Metallindustriföreningen), med säte i Haag.

Begäran avser tolkningen av artiklarna 59 och 60 i EEG-fördraget om friheten att tillhandahålla tjänster inom gemenskapen.

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden R. Lecourt, avdelningsordförandena C. Ó Dálaigh och A. J. Mackenzie Stuart samt domarna A. M. Donner, R. Monaco, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore (referent), H. Kutscher och M. Sørensen,

generaladvokat: H. Mayras,
justitiesekreterare: A. Van Houtte,

meddelar följande

dom

DOMSKÄL

1 Genom ett beslut av den 18 april 1974, som kom in till EG-domstolens kansli

* Rättegångsspråk: nederländska.

den 15 maj samma år, har Centrale Raad van Beroep i enlighet med artikel 177 i EEG-fördraget ställt frågor om tolkningen av artiklarna 59 och 60 i Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen rörande friheten att tillhandahålla tjänster inom gemenskapen.

2 Dessa frågor har karaktären av en mellankommande tvistefråga vid en tvist inför Centrale Raad van Beroep och gäller om en person som sökanden i målet vid den nationella domstolen har utsett till sitt rättegångsombud skall tillåtas att uppträda där.

3 Det framgår av handlingarna att sökanden anförtrott försvaret av sina intressen till ett rättegångsombud av nederländsk nationalitet, som företräder personer vid sådana domstolar där det inte råder advokattvång.

4 Eftersom rättegångsombudet under förfarandets gång har flyttat sitt hemvist från Nederländerna till Belgien har hans behörighet att företräda sökanden vid Centrale Raad van Beroep ifrågasatts på grund av en bestämmelse i den nederländska lagstiftningen, enligt vilken endast personer som är etablerade i Nederländerna kan uppträda som rättegångsombud vid den domstolen.

5 Då den berörda personen till sin fördel har åberopat fördragets bestämmelser om friheten att tillhandahålla tjänster inom gemenskapen, har Centrale Raad van Beroep ställt två frågor till EG-domstolen rörande tolkningen av artiklarna 59 och 60 i fördraget.

Den materiella räckvidden av artiklarna 59 och 60

6 Frågan går ut på en tolkning av artiklarna 59 och 60 i förhållande till en bestämmelse i nationell lagstiftning enligt vilken endast personer som är etablerade inom det nationella territoriet har rätt att uppträda som rättegångsombud vid vissa domstolar.

7 Artikel 59 - där endast första stycket är relevant i detta sammanhang - föreskriver att "inom ramen för nedanstående bestämmelser skall inskränkningar i friheten att tillhandahålla tjänster inom gemenskapen gradvis avvecklas under övergångsperioden för medborgare i medlemsstater som har etablerat sig i en annan stat inom gemenskapen än mottagaren av tjänsten".

8 Artikel 60 föreskriver i tredje stycket, efter att i första och andra styckena ha angivit fördragets definition av begreppet tjänster att, utan att det påverkar tillämpningen av bestämmelserna i kapitlet om etableringsrätt, den som tillhandahåller en tjänst tillfälligt får utöva sin verksamhet i det land där tjänsten tillhandahålls på samma villkor som landet uppställer för sina egna medborgare.

9 Den ställda frågan avser således att få fastställt om kravet på fast etablering inom territoriet för den stat där tjänsten skall tillhandahållas i fråga om rättegångsombudet låter sig förenas med förbudet i artiklarna 59 och 60 mot alla inskränkningar i friheten att tillhandahålla tjänster inom gemenskapen.

10 De inskränkningar som enligt artiklarna 59 och 60 skall avvecklas inbegriper alla krav på den person som tillhandahåller tjänsten som ställs framför allt på grund av hans nationalitet eller den omständigheten att han inte har sitt fasta hemvist i den stat där tjänsten tillhandahålls och som inte ställs i fråga om personer som är etablerade inom det nationella territoriet eller som på annat sätt är ägnade att förbjuda eller förhindra den ifrågavarande personens verksamhet.

11 Särskilt kravet på att den som tillhandahåller tjänster skall ha sitt fasta hemvist inom territoriet i den stat där tjänsten skall tillhandahållas kan, allt efter omständigheterna, leda till att artikel 59, vars syfte just är att avskaffa inskränkningar i friheten att tillhandahålla tjänster för personer som inte är etablerade inom territoriet i den stat där tjänsten skall tillhandahållas, berövas all praktisk betydelse.

12 Med hänsyn till tjänsteprestationernas särskilda beskaffenhet kan man dock inte anse att det är oförenligt med fördraget att ställa särskilda krav på den som tillhandahåller tjänster, om dessa krav är grundade på tillämpningen av sådana yrkesregler som motiveras av allmänintresse – särskilt regler om organisation, kvalifikation, yrkesetik, kontroll och ansvar – och omfattar alla som är etablerade inom den stats territorium där tjänsten tillhandahålls, om personen i fråga skulle undslippa dessa regler genom att vara etablerad i en annan medlemsstat.

13 Man kan inte heller förvägra en medlemsstat rätten att anta bestämmelser som skall förhindra att den genom artikel 59 garanterade friheten utnyttjas av en person, som tillhandahåller tjänster och vars verksamhet helt eller huvudsakligen är riktad mot den ifrågavarande statens territorium, i syfte att undslippa de yrkesregler som skulle vara tillämpliga för honom om han var

etablerad inom den statens territorium. En sådan situation kan vara att avgöra enligt bestämmelserna i kapitlet om etableringsrätt och inte enligt bestämmelserna i kapitlet om tillhandahållande av tjänster.

14 I fråga om personer som biträder vid rättskipningen kan enligt dessa principer kravet på en fast yrkesmässig etablering inom bestämda domstolars verksamhetsområde inte anses vara oförenligt med artiklarna 59 och 60, om detta krav objektivt sett är nödvändigt för att säkerställa iakttagandet av de yrkesregler som särskilt har samband med rättskipningen och respekten för yrkesetiken.

15 Detta är dock inte fallet om tillhandahållandet av vissa tjänster i en medlemsstat inte är underkastat någon form av kvalifikation eller yrkesreglering och om kravet på fast hemvist är fastställt genom hänvisning till statens territorium.

16 I fråga om förvärvsverksamhet som således är helt oreglerad i en medlemsstat utgör kravet på hemvist inom denna stats territorium en inskränkning som strider mot artiklarna 59 och 60 i fördraget, om rättskipningens goda funktion kan tillgodoses genom mindre rigorösa åtgärder, såsom uppgift om en delgivningsadress för domstolsmeddelanden.

17 Frågan bör således besvaras på följande sätt. Artiklarna 59 första stycket och 60 tredje stycket i EEG-fördraget skall tolkas på så sätt att nationell lagstiftning inte genom krav på fast hemvist inom territoriet kan förhindra personer som är etablerade inom en annan medlemsstats territorium att tillhandahålla tjänster, om tjänsten i fråga inte omfattas av något särskilt krav i den tillämpliga lagstiftningen.

Frågan om artiklarna 59 och 60 är direkt tillämpliga

18 Den andra frågan går ut på om artiklarna 59 första stycket och 60 tredje stycket i EEG-fördraget är direkt tillämpliga och skapar individuella rättigheter som de nationella domstolarna skall skydda.

19 Frågan måste lösas inom ramen för hela kapitlet om tjänster, samtidigt som hänsyn tas till de bestämmelser om etableringsrätt till vilka artikel 66 hänvisar.

20 Med avseende på den gradvisa avveckling som under övergångstiden skall göras av de inskränkningar som anges i artikel 59, föreskrivs i artikel 63 att ett "allmänt handlingsprogram" skall fastställas - vilket skett genom rådets beslut av den 18 december 1961 (EGT 1962, s. 32) - och vars förverkligande skall säkerställas genom utfärdandet av ett antal direktiv.

21 Dessa direktiv skall inom ramen för kapitlet om tillhandahållande av tjänster fylla olika funktioner, av vilka den första är att under övergångstiden avveckla inskränkningar i friheten att tillhandahålla tjänster och den andra att i medlemsstaternas lagstiftning införa ett antal bestämmelser för att underlätta den faktiska tillämpningen av denna frihet, särskilt genom ömsesidigt erkännande av yrkesmässiga kvalifikationer och samordning av lagstiftning som rör egenföretagares verksamhet.

22 Dessa direktiv skall dessutom lösa de särskilda problem som följer av att den person som tillhandahåller tjänster inte till fullo omfattas av de yrkesregler som gäller i den stat där tjänsten tillhandahålls, om han inte är fast bosatt där.

23 Vad beträffar det tidsmässigt gradvisa förverkligandet av kapitlet om tjänster, ger artikel 59, tolkad mot bakgrund av de allmänna bestämmelserna i artikel 8.7 i fördraget, uttryck för viljan att inskränkningarna i friheten att tillhandahålla tjänster skall vara avvecklade senast vid övergångstidens utgång, vid vilken tidpunkt samtliga bestämmelser i fördraget skall ha trätt i kraft.

24 Bestämmelserna i artikel 59, vars tillämpning skulle förberedas genom direktiv under övergångstiden, har således blivit ovillkorliga vid dess utgång.

25 Bestämmelserna innebär att i fråga om den person som tillhandahåller tjänster all diskriminering på grund av nationalitet eller den omständigheten att han är etablerad i en annan medlemsstat än den där tjänsten skall tillhandahållas skall vara avskaffad.

26 Artiklarna 59 och 60 innebär således åtminstone i fråga om det särskilda kravet på nationalitet eller hemvist, en bestämd förpliktelse vars uppfyllande medlemsstaterna inte kan försena eller hindra på grund av avsaknad av bestämmelser, som skulle ha införts inom ramen för de befogenheter som följer av artiklarna 63 och 66.

27 Frågan skall därför besvaras på följande sätt. Artiklarna 59 första stycket och 60 tredje stycket har direkt effekt och kan följaktligen åberopas vid de nationella domstolarna, i varje fall i den mån de avser avskaffandet av all

diskriminering av den som tillhandahåller tjänster på grund av dennes nationalitet eller på grund av att han är bosatt i en annan medlemsstat än den där tjänsten skall tillhandahållas.

Rättegångskostnader

28 De kostnader som har förorsakats Irlands, Förenade kungarikets och Förbundsrepubliken Tysklands regeringar samt Europeiska gemenskapernas kommission, som har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla.

25 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid Centrale Raad van Beroep utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

– angående de frågor som genom beslut av den 18 april 1974 förts vidare av Centrale Raad van Beroep – följande dom:

1) **Artiklarna 59 första stycket och 60 tredje stycket i EEG-fördraget skall tolkas på så sätt att nationell lagstiftning inte genom krav på fast hemvist inom territoriet kan förhindra personer som är etablerade inom en medlemsstats territorium att tillhandahålla tjänster, om tjänsten i fråga inte omfattas av något särskilt krav i den tillämpliga nationella lagstiftningen.**

2) **Artiklarna 59 första stycket och 60 tredje stycket har direkt effekt och kan följaktligen åberopas vid de nationella domstolarna, i varje fall i den mån de avser avskaffandet av all diskriminering av den som tillhandahåller tjänster på grund av dennes nationalitet eller på grund av att han är bosatt i en annan medlemsstat än den där tjänsten skall tillhandahållas.**

Lecourt Ó Dálaigh Mackenzie Stuart Donner Monaco

Mertens de Wilmars Pescatore Kutscher Sørensen

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 3 december 1974.

A. Van Houtte
Justitiesekreterare

R. Lecourt
Ordförande